

A TANTÁRGY ADATLAPJA

Bevezetés a népességkutatásba

Egyetemi tanév 2025-2026

1. A képzési program adatai

1.1. Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2. Kar	Szociológia és Szociális Munka Kar
1.3. Intézet	Magyar Szociológia és Szociális Munka Intézet
1.4. Szakterület	Szociológia
1.5. Képzési szint	Alapképzés
1.6. Tanulmányi program / Képesítés	Antropológia
1.7. Képzési forma	Nappali

2. A tantárgy adatai

2.1. A tantárgy neve	Bevezetés a népességkutatásba			A tantárgy kódja	ALM1217		
2.2. Az előadásért felelős tanár neve	Dr. SZABÓ Á. Töhötöm egyetemi docens						
2.3. A szemináriumért felelős tanár neve	Dr. BAKOS Áron egyetemi tanársegéd						
2.4. Tanulmányi év	I	2.5. Félév	2	2.6. Értékelés módja	K	2.7. Tantárgy típusa	Választható

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszám)

3.1. Heti óraszám	4	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor/projekt	1
3.4. Tantervben szereplő összórászám	42	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	14
Az egyéni tanulmányi idő (ET) és az önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					10
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					10
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					10
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					2
Vizsgák					1
Más tevékenységek:					0
3.7. Egyéni tanulmányi idő (ET) és önképzési tevékenységekre (ÖT) szánt idő összórászám				33	
3.8. A félév összórászám				75	
3.9. Kreditszám				3	

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1. Tantervi	-
4.2. Kompetenciabeli	-

5. Feltételek (ha vannak)

5.1. Az előadás lebonyolításának feltételei	Számítógéppel, videoprojektorral, táblával felszerelt terem.
5.2. A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	Számítógéppel, videoprojektorral, táblával felszerelt terem.

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák¹

Szakmai/kulcs-kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • tudományos kutatásokat végeznek • kezeli a kutatási adatokat • tudományos publikációkat ír • elősegíti a nyílt innovációt a kutatásban • projektmenedzsmentet biztosít • terjeszti az eredményeket a tudományos közösség számára • stratégiai hatás érdekében kezeli a tudást • az etika és a tudományos integritás elveit alkalmazza a kutatási tevékenységek során • tudományos módszereket alkalmaz • elősegíti a nyilvánosság bevonását a kutatásba • interdiszciplináris kutatást végez
Transzverzális kompetenciák	<ul style="list-style-type: none"> • kezdeményezőkézséget mutat • betartja a vállalásokat • felelősséget vállal • gyorsan gondolkodik • megmutatja önmagát reflektál • kíváncsiságot mutat • pozitívan viszonyul a kihívásokhoz • analitikusan gondolkodik • tiszteletben tartja a kulturális értékek és normák sokféleségét • bizonytalanságot kezel • közönséget szólít meg • csapatban dolgozik • bizalmat mutat • lojalitásról tesz tanúbizonyságot • empátiáról tesz tanúbizonyságot • empátiát mutat - stresszel megbirkózik • hatékonyan dolgozik • kritikusan dolgozik • kritikusan gondolkodik • értékeli a kulturális és művészeti kifejezések sokszínűségét • tanulási hajlandóságot mutat • problémákat azonosít • internetes keresést végez • interkulturális kompetenciát mutat • önállóan dolgozik • kreatívan gondolkodik

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

¹ Választhat kompetenciák vagy tanulási eredmények között, illetve választhatja mindkettőt is. Amennyiben csak az egyik lehetőséget választja, a másik lehetőséget el kell távolítani a táblázatból, és a kiválasztott lehetőség a 6. számot kapja.

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	A tantárgy bevezeti a hallgatókat a kultúra térbeli tagolódásával foglalkozó néprajzi tudományos eredményekbe.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	Az előadás keretében a hallgatók megismerkednek a kultúra térbeliségének alapfogalmaival (táj, tér, hely, lokalitás), a kultúra lokális azonosításának megközelítéseivel és dilemmáival. Ezen belül külön hangsúlyt fektetünk a kultúra táji tagolódása megközelítésének kutatástörténetére, szempontjaira és tényezőire. Kiemelten foglalkozunk a földrajzi szemlélet hatásával a néprajztudományi és kulturális antropológiai megközelítésekben, és ezek mai vonatkozásaival a (kulturális) régiók és a kulturális turizmus kontextusában. A kurzus második felében ezeket az elméleti, kutatástörténeti és módszertani megközelítéseket konkrét példákra alkalmazzuk, és Erdély tájaival, azoknak sajátos kultúrájával, felekezeti és etnikai tagoltságával, gazdaság- és társadalomszerkezetével ismerkednek meg a hallgatók.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Bevezetés. A táji tagolódás kutatásának nemzetközi eredményei és módszerei. Földrajzi hatás a néprajztudományban és a kulturális antropológiában. A kultúra térbeli tagolódása. Tér és hely, a kultúra lokalizálásának szemlélete (és kényszere). A kultúra és a kulturális elemek terjedése. Térképek és atlaszok, a lépték és a részletesség dilemmái.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Képzetek a tér tudományos (néprajzi, kulturális antropológiai) megragadásában I. Az identitások térbeli vonatkozásai: rasszok, etnikumok, nemzetek. A kultúra és az identitás térbeli kiterjedése: országok, államok, illetve szubnacionális és transznacionális formák. Többség és kisebbség, többségi és kisebbségi kultúrák, ezek térbeli vonatkozásai.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Képzetek a tér tudományos (néprajzi, kulturális antropológiai) megragadásában II. Határ, határvidék, periféria. A határ mint erőforrás. A távoli vidék, elzártság mint kulturális antropológiai toposz. Kontaktzónák, átmeneti terek. Szórvány és diaszpóra. Anyaország. Anyaország nélküli kisebbség.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
A táji tagolódás vizsgálatának hazai és erdélyi eredményei. A Magyar Néprajzi Atlasz. Dilemmák: kulturális táj, néprajzi csoport, etnikai csoport, tájegység, régió. Ezek (mai) fontossága. A táji tagolódás vizsgálatának vakfoltjai: cigány kultúra. Nem magyar etnikai-területi csoportok. Etnikailag vegyes területek.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Tájszemléleti megközelítések és léptékek: Eurázsia, Európa, Kelet-Európa, Kárpát-medence (vs. <i>de la Nistru până la Tisa</i>), Románia/Magyarország, Erdély – eszméletörténeti megközelítések, kulturális javak terjedése. Magyar és nem magyar etnikai csoportok. Szimbolikus tájak, a tájak kanonizációs folyamata.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
A táji tagolódást meghatározó tényezők: természeti környezet, erőforrások. Történelem, társadalomtörténet, adminisztratív és politikai határok. Demográfiai és etnikai tényezők: népességfogyás, spontán telepedés, telepítés, etnikai és felekezeti szerkezet. Népvándorlás, népmozgás. A migráció történeti és recens mintái.	Előadás, kérdések, megbeszélés	

Modernizáció és táji tagolódás. A polgárosodás szerepe. A városok szerepe: város és vidék kapcsolata. Közlekedési és kommunikációs csatornák, urbánus, innovációs központok közelsége, távolsága. Az infrastruktúra antropológiája. Utak (autópályák), vasutak és modernizáció. Modernizáció, globalizáció.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Partium és Szilágyság: az Alföld és Erdély határán.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Kalotaszeg: az önmagába forduló díszítettség.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Aranyosszék és Torockó: a történeti tudat elmosódása és instrumentalizálása.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Mezőség: archaikus népi kultúra, a revival forrása (Szék).	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Dél-Erdély: szórványosodás és szász-magyar kapcsolatok.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Székelyföld: történelmi kiváltságok és új nemzetépítés határán.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Gyimes és Moldva: a csángó fogalom értelmezési lehetőségei.	Előadás, kérdések, megbeszélés	
Könyvészet Balassa Iván 1989 A határainkon túli magyarok néprajza. Budapest Benedek József (szerk.) 2020 Erdély. Tér, gazdaság és társadalom. Iskola Alapítvány. Kolozsvár Borsos Balázs 2011 A magyar népi kultúra regionális struktúrája I-II. MTA Néprajzi Kutatóintézete. Budapest Furu Árpád 2017 Táji tagolódás Erdély népi építészetében. Exit Kiadó – Teleki László Alapítvány. Kolozsvár Jankó János 1892 Kalotaszeg magyar népe. Budapest 1893 Torda, Aranyosszék, Torockó magyar (székely) népe. Budapest Halász Péter 2002 Bokrétába kötögetem vala. A moldvai magyarok néprajzához. Európai Folklór Intézet. Budapest Kósa László 1990 Paraszti polgárosulás és a népi kultúra táji megoszlása Magyarországon. Debrecen 1991 Erdély néprajza. <i>Ethnographia</i> 3-4.197-211. Kósa László – Filep Antal 1983 A magyar nép táji-történeti tagolódása. Budapest Kós Károly dr. 1975 Tájak, falvak, hagyományok. Bukarest 1993 Néprajzi tájainkról. <i>Művelődés</i> XLII. 6-7. 58-61. 2000 A Mezőség néprajza I-II. Marosvásárhely Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő 1972 Kászoni székely népművészet. Bukarest 1974 Szilágysági magyar népművészet. Bukarest 1978 Kis-Küküllő vidéki magyar népművészet. Bukarest 1981 Moldvai csángó népművészet. Bukarest Kós Károly – Szentimrei Judit – Nagy Jenő – Halay Hajnal- Furu Árpád 2002 Torockói népművészet. Kriterion Könyvkiadó. Kolozsvár Magyar Zoltán 2011 A magyar népi kultúra régiói 1-2. Mérték Kiadó. Budapest Orbán Balázs 1868-73 A Székelyföld leírása. Pest-Budapest Pozsony Ferenc 2000 Vázlat Erdély népi kultúrájáról. In: Bihari Zoltán (szerk.): <i>Magyarok a világban. Kárpát-medence</i> . Budapest, 431-444. 2013 A népi kultúra területi tagolódásának vizsgálata. <i>Acta Siculica</i> 2012-2013. Sepsiszentgyörgy, 571-580. 2005 A moldvai csángó magyarok. Gondolat Kiadó – Európai Folklór Intézet. Budapest		

Szabó Árpád Töhötöm

2006 Tájak változatossága, hagyományok gazdagsága: népi kultúra Észak-Erdélyben. In: Horváth Gyula (szerk.): *Északnyugat-Erdély*. MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs - Budapest, 399-411.

2009 Etnikumok, hagyományörző falvak. In: Horváth Gyula (szerk.): *Dél-Erdély és Bánság*. MTA Regionális Kutatások Központja. Pécs - Budapest, 430-443.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
Bevezetés: tér, hely, táj, terület.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés és megbeszélés	
A tér és a kultúra: a diffúzió és kulturális areák.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
A táj felfedezése: a néprajzi csoportok.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
Táj és térkép: a néprajzi atlasz.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
Határterületek, kontaktzónák, régiók.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
Liminális terek.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
A kitalált tér: a nemzeti táj.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
A gyarmatosított tér: térkép, kiállítás, múzeum.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
A kommodifikált táj: a turizmus.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
A lokalitás reneszánsza: a táj mint örökség.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
Globális folyamatok, lokális terek:	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
A modernitás terei: hetereotípia.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve	

	szemléltetés, megbeszélés és vita	
Posztmodern terek: nem-helyek.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés, megbeszélés és vita	
Kiterjesztett terek: a digitális tér.	leíró, értelmező és okfeltáró magyarázat, illetve szemléltetés és megbeszélés	
Bibliográfia <p>ANDRÁSFALVY Bertalan: Néprajzi csoport, kistáj és régió. <i>Népi Kultúra – Népi Társadalom</i> (NK–NT). XI–XII. 1980. 39–58.</p> <p>AUGÉ, Marc: <i>Nem-helyek. Bevezetés a szürmodernitás antropológiájába</i>. Műcsarnok, Budapest, 2012</p> <p>BAKÓ Boglárka Az érdekességeket kereső turisták és a turistákat kereső érdekességek. In: Fejős Zoltán (szerk.): <i>A turizmus mint kulturális rendszer</i>. Néprajzi Múzeum, Budapest, 1998. 129–141.</p> <p>BARABÁS Jenő: A Magyar Néprajzi Atlasz helye és jelentősége az európai etnológiai kutatásokban. <i>MTA I. (Nyelv- és Irodalom) Osztály Közleményei</i> 1967. 117–133.</p> <p>BAUMAN, Zygmunt: Globalizáció. Szukits, Budapest, 2002, 121–156. (<i>Turisták és csavargók</i> című fejezet)</p> <p>BORSOS Balázs: A magyar nyelvterület kulturális régióinak számítógépes meghatározása a „Magyar néprajzi atlasz” térképei alapján. Lehetőségek, módszerek, problémák. In: Hála József – Szarvas Zsuzsa – Szilágyi Miklós (szerk.): <i>Számadó. Tanulmányok Paládi-Kovács Attila tiszteletére</i>. MTA NKI, Budapest, 2001. 181–198.</p> <p>BOURDIEU, Pierre: <i>A gyakorlat elméletének vázlatja</i>. Napvilág, Budapest, 2009, 57–78. (<i>A ház, avagy a megfordított világ</i> című fejezet)</p> <p>DOBÁK Judit: Női terek a Vasgyári út mentén. In Frauhammer Krisztina–Pajor Katalin (szerk.): <i>Emlékek, szövegek, történetek</i>. Magyar Néprajzi Társaság, Budapest, 2019, 303–319.</p> <p>ERIKSEN, Thomas Hylland: <i>Kis helyek – nagy témák. Bevezetés a szociálintropológiába</i>. Gondolat, Budapest, 2006, 367–387. (<i>Globális, lokális és globális</i> című fejezet)</p> <p>FEJŐS Zoltán: A regionalizmus és a néprajzi kutatások néhány kérdése. <i>Néprajzi Látóhatár</i>. XI. (1–4) 2002. 69–84.</p> <p>FÜGEDI Márta: A matyó lakodalom néprajzi látványossággá válása. <i>Ethnographia</i> C. (1–4) 1989. 313–328.</p> <p>GUNDA Béla: Műveltségi áramlatok és társadalmi tényezők. <i>Ethnographia</i> LXIX. 1958. 567–577.</p> <p>GUNDA Béla: A kulturális areák néhány kérdése. In Paládi-Kovács Attila (szerk.): <i>Néprajzi csoportok kutatási módszerei. Előmunkálatok a Magyarság Néprajzához</i> 7. MTA Néprajzi Kutató Csoport, Budapest, 1980. 9–21.</p> <p>HOFER, Tamás: Paraszti hagyományokból nemzeti szimbólumok – adalékok a magyar nemzeti műveltség történetéhez az utolsó száz évben. <i>Janus</i>. VI. (1) 1989. 59–74.</p> <p>POSTER, Mark: Digitális lokális: a kommunikációs technológiák és a tér. <i>Világosság</i> 46: 6. 2005. 37-46.</p> <p>SZABÓ Á. Töhötöm: Határaink. Egy csoportkultúra megalkotása. <i>Korunk</i> XVII. (9) 2006. 8–15.</p> <p>WHYTE, William Footer: <i>Utcasarki társadalom</i>. Új Mandátum, Budapest, 1999, 13–18.; 301–324.</p> Ajánlott irodalom <p>Alan A. LEW–C. Michael HALL–Allan M. WILLIAMS (eds.): <i>A Companion to Tourism</i>. Blackwell, Malden–Oxford. 2004.</p> <p>BERGER Viktor: <i>Térre szőtt társadalmiság</i>. L'Harmattan, Budapest, 2018.</p> <p>FOSZTÓ László: Szorongás és megbélyegzés: a cigány-magyar kapcsolat gazdasági, demográfiai és szociokulturális dimenziói. In: Bakó Boglárka (szerk.): <i>Lokális világok. Együttélés a Kárpát-medencében</i>. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2003. 83–107.</p> <p>LÖFGREN, Orvar: A nemzeti kultúra problémái svéd és magyar példákon szemlélve. <i>Janus</i> VI. (1) 1989. 13–28.</p> <p>LÖFGREN, Orvar: Gondolatok a nemzeti érzés kulturális szerveződéséről. In: Hofer Tamás–Niedermüller Péter (szerk.): <i>Nemzeti kultúrák antropológiai nézetben</i>. MTA Néprajzi Kutatócsoport, Budapest, 1988. 145–179.</p> <p>SONKOLY Gábor: Léptékváltás a kulturális örökség kezelésében. <i>Tabula</i> XII. (2) 2009. 211–220.</p> <p>UNGVÁRI Zrínyi Ildikó: Tér-kép. <i>Korunk</i> XX. (1) 2009</p> <p>VAJDA András: Hagyomány, örökség, érték. A hagyomány használatának változó kontextusai. In: Jakab Albert Zsolt – Vajda András (szerk.): <i>Érték és közösség. A hagyomány és az örökség szerepe a változó lokális regiszterekben</i>. KJNT, Kolozsvár, 2016. 21–58.</p>		

9. Az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásainak összhangba hozása a tantárgy tartalmával.

A tantárgy összhangban van a debreceni, szegedi, pécsi, budapesti egyetemeken tanított, hasonló tematikájú tantárgyak tartalmával, kidolgozása a legfontosabb alkalmazók (múzeumok, kulturális intézmények és szervezetek) konzultációjával történt. Ugyanakkor arra is figyel, hogy olyan általános elemzési képességeket adjon át a diákoknak, amit később a munkájuk során hasznosítani is tudnak.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	A tananyag ismerete, problematizáló bemutatása	Szóbeli vizsga	50%
10.5 Szeminárium / Labor	a tananyag ismerete, problematizáló bemutatása	írsábeli vizsga	25%
	feladatok megoldása a félév során	a diákok munkájának a nyomon követése, értékelése	25%
10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei			
<ul style="list-style-type: none"> Az alapfogalmak elsajátítása. A nagy folyamatok önálló bemutatásának és értékelésének a képessége. Egyes társadalmi jelenségek értelmezésének és elemzésének a képessége. 			

11. SDG ikonok (Fenntartható fejlődési célok/ Sustainable Development Goals)²

	A fenntartható fejlődés általános ikonja						

Kitöltés időpontja:
2025. 01. 24.

Előadás felelőse:
Dr. SZABÓ Á. Töhötöm

Szeminárium felelőse
Dr. BAKOS Áron

Az intézeti jóváhagyás dátuma:
2025. 05. 06.

Intézetigazgató:

² Csak azokat az ikonokat tartsa meg, amelyek az [SDG-ikonoknak az egyetemi folyamatban](#) történő alkalmazására vonatkozó eljárás szerint illeszkednek az adott tantárgyhoz, és törölje a többit, beleértve a fenntartható fejlődés általános ikonját is – amennyiben nem alkalmazható. Ha egyik ikon sem illik a tantárgyra, törölje az összeset, és írja rá, hogy „Nem alkalmazható”.

**sociologie &
asistență socială**

Universitatea Babeş-Bolyai

B-dul 21 Dec. 1989 nr. 128
Cluj-Napoca 400604

+40-246-42.46.74
+40-264-41.99.58

secretariat.socasis@ubbcluj.ro
socasis.ubbcluj.r

Dr. LÁSZLÓ Éva